

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ftt, félévre 2 fttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) címzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Mina János, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Mély és őszinte megilletődéssel tudatjuk erdélyi gazdasági egyletünk t. tagjaival és e lap t. olvasó közönségével, hogy

NAGY FERENCZ,

a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, a torda-aranyosi gazdasági egylet buzgó elnöke, az erdélyi gazdasági egyletnek alapítása óta munkás választmányi tagja és számos éven át fáradhatatlan titkára, ugyancsak az erdélyi gazdasági egylet kertészeti szakosztályának elnöke, a nemzetközi ampelographiai bizottság erdélyrészi tagja folyó február hó 22-én esti 10 órakor életének 72-ik évében elhunyt.

A boldogultban az erdélyi gazdasági egylet egyik avatott vezértagját, a hazai gyümölcsészet és szőlészet böles nestorát, a gazdasági szakirodalom egyik legértelmesebb, kifogyhatatlan humorral megáldott munkását gyászolja; míg tisztelőinek s tagtársainak nagy serege a hű tanácsadót, a jó barátot — a haza egy lelkes kipróbált fiát veszté el.

Midőn a test porhüvelyé visszatér az anyaföldhez, melyet annyira szeretett — szellemi munkálkodásának nemes példája hasson közöttünk, maradjon reánk buzdító örökségül.

Áldás és béke hamvaira.

A faiskolai fiatal csemeték fölneveléséről.

(Vége.)

A kiásásnál arra kellene különösen figyelniünk, — főképp ha a táblát még nem lehet egészen kiüríteniünk, — hogy a sorból nem az egymás után következő csemetéket, hanem minden meghagyandó fa után egyet kettőt ássunk ki, s aztán ismét egyet meghagyva az ez után következő egy két fát ássuk ki, hogy így a meghagyottaknak elegendő tért biztosítsunk a kiterjeszkedésre; különben faiskolánk erdő módra sűrűdnék s meghagyott fácskáink a lég, harmat és napsugár áldásaiban nem részesülhetnének egyaránt. Aztán a kiásás közben támadt gödröket temetjük be s végezzük a földmunkát akként, mint ezt főnevelés az I. tábla, 4-ik éves kora teendői közt már említettük.

Bevégezvén ekként ezen 6-ik éves I. táblánkban a szükséges tavaszi teendőket, nem marad más hátra, mint a reggelenkénti szemletartás az arasznyinál hosszabbra nőtt, új nyilvesszők csaphoz kötözése s a rágódó hernyók elpusztítása ezéjából. Ha szemlét tartván azt tapasztaljuk, hogy csemetéink új sarjai hegyét a megelőző nap folytán nem hernyók, hanem más rovarok rágták fel; ez esetben szemlénket kora reggelről a nappal melegebb óráira kell halasztanunk; mert a tapasztalás arra tanít bennünket, hogy a kártékony rovarok, — értem a repülőket, — rendszeren a nappal melegebb óráiban délelőtti 9-től, délutáni 3 óráig szoktak leginkább rajzani, pusztítani: ezekre tehát csak is ilyen időben lehet sikerrel vadászunk. Ha pedig ily szemlék alkalmával a vezérhajtások hegyén a fejlődés első fokán levő leveleket pókháló szálakkal összefonódva találunk; bontsuk ki óvatosan ez összefonódott leveleket, mert bennük hernyó bujt el, mely a vezérvessző tova fejlődésének igyekszik gátot vetni.

Junius végén és egész július hó folytán először is szálas- vagy gulafáink vezér- vagy nyilvesszeit szabadítjuk föl kötelekeiktől, melyekre már ez időtájt semmi szüksége sincs azoknak. Ilyenkor kell eltávolítanunk azon csapokat is, melyekhez a nyilvesszők kötözve valának. Aztán megindítjuk a nyesést minden csemeténken, melyeket még e táblánkban megtartottunk.

Szálas fáink új nyilvesszeje alatt több kevesebb, erőteljes oldalhajtás nyult ki a tavaszi nyeséskor meghagyott s most már a sudarfolytatását képző, múlt évi nyilvesszéből. Ezen oldalhajtások közül a legalkalmasabb helyen és irányban nőtt, egyenlőerejű, 3—4 hajtást meg kell egész hosszukban tartanunk s hegyöket legfőleg azon esetben kell elcsipniünk, ha a sudar folytatását képezendő új nyilvessző rovására tulságos buja növésnek indultak volna. Ezen meghagyandott oldalhajtások képezendik magastörzsű szálas fáink koronájának alapvázát vagy is alsó főágait. Csemetéink ilyen korukban már elérték bizonyára azon magasságot és meg is erősödtek

annyira, hogy ezen tenyészeti év folytán már nemcsak fél, de egészen magostörzsű, kiültetésre kiválólag alkalmas szálasfákká növekedjenek. — Figyelmünket aztán a csemetéink törzse vagy sudarán, az elébbi éveken nőtt és a tavaszi nyeséskor még ott hagyott peczkekre és most már ágasbogassá nőtt csapokra fordítjuk. Minthogy ezen korukban csemetéink törzse, kivált pedig ennek alsó része, már kellőleg megvastagodott; a földtől kezdve mintegy 2'-nyi (37 cm.) magasságig, minden netán még rajta levő hajtásoktól, peczkektől és csapoktól, bizvást megtisztíthatjuk. Ezen magasságon főleg levő csapokat és peczkeket azonban még mindig szükséges lesz a fölfelé mind-mind vékonyabb törzs kellő megvastagítása végett meghagynunk s közülök csak az ujjnyi vastagságra fölhizottakat metéljük le szintben ilyenkor; a gyengébbeket pedig, ha arasznyinál hosszabbra nyultak volna ki, megint megrövidítjük úgy, hogy csak mintegy 3—4 hüvelyknyi (7—10 cm.) csap maradjon meg belőlök a törzsön.

A gulafáink sudarának folytatását képző, új nyilvessző alatt tavasztól kezdve ezen időtájtig, szintén többkevesebb oldalhajtás képződött. Ezen oldalhajtások közül hármát négyet, melyek kellő irányban s egyenlő erőben nőttek, szintén egész hosszukban meghagyunk ilyenkor s legfőleg hegyöket csipjük el azon esetre, ha vagy a fölöttök levő új nyilvessző, vagy az alattuk levő, alsó emeletek ágai rovására tulságos buja növésnek indultak volna. Ezen meghagyott új oldalhajtások képezendik gulafánk 4-ik emeletét. Az alább következő emeletek főágain és magán a sudaron is netán sűrűn álló peczkeket eme nyári nyesés alkalmával ritkíthatjuk meg legzélszerűebben; aztán egyéb teendőnk sincs ezen alsó emeletek ágainál, mint, hogy róluk azon mellékajtásokat, melyek tulságos erőre kaptak volna, tövön levágjuk s csak a rövidebbeket s gyengébbeket hagyjuk meg, ezeket is csapra vágva, ha netán fölöttébb hosszaknak találunk őket.

Általában pedig arra törekedünk a gulafa nyári és tavaszi nyesésénél, hogy az emeleteket képező főágakat egyenlő erőben tartsuk s gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel egyenlően és kellően beruházzuk.

A nyári nyesés bevégezte után egész levélhullásig ezen 6-ik éves I táblánkban a földnek gyomtól mentesen és folyvást porhanyón tartásán kívül nincs egyéb teendőnk, mint folytatni a már reggelenkénti szemletartást a kártékony rovarok és férgek pusztítása ezéjából; nehogy ezek fácskáinkat, habár csak egyes ágaiban is, elcsufítsák s szabályos növekedésükben megakadályozzák.

I. tábla, 7-ik év.

Hetedik évébe lépett I. táblánkban már egyéb teendőnk sem lesz, mint a már kiültetésre és eladásra teljesen elkészült csemetéket kiásni, szóval az egész táblát kiüríteni.

A kiürített táblát aztán jól mélyen fel kell ásnunk,

ásás közben a beszakadt gyökereket kihányunk és a földnek megfogyatkozott termő erejét helyre pótlándók, azt jól megtrágyáznunk. Az egész táblát aztán legalább 3 évig kapás növények termesztésére kell fordítanunk.

Faiskolánk alapításának ezen 7-ik évében ismét egy új táblát fogunk föl vadesemetékkeli beültetésre és pedig a faiskola területének azon részéből, a melyben még csemeték nem voltak ültetve. Nevezzük e táblát VII-ik táblának. Ebben aztán ugyanazok lesznek teendőink, a mik voltak I. táblánkban ennek 1-ső éves korában.

Ezen 7-ik év kezdetén lép VI. táblánk a 2-ik, V. táblánk a 3-ik, IV. táblánk a 4-ik, III. táblánk az 5-ik, II. táblánk a 6-ik évébe. Mindezen táblákban ugyanazok lesznek teendőink, a mik voltak I. táblánkban, ennek 2-dik 3-ik sat. éves korában.

És evvel elértük a forduló pontot, a hol már évenként egy-egy táblánkat a benne nevelkedett csemetéktől ki kell ürítenünk.

Mikor a VII-ik táblát ujonnan beültetjük csemetékkal; akkor az I. táblát ürítjük ki.

Mikor a VIII. táblát ültetjük be; akkor a II-ik táblát ürítjük ki.

Mikor a IX-ik táblát ültetjük be; akkor a III-ik táblát kell kiürítenünk.

Igy aztán, midőn a IV-ik táblánk kerül sorba a kiürítésre; már ismét az I-ső táblát ültethetjük be csemetével, mert földé már 3 évig pihenvén ekkorra kellőleg elkészült új csemeték befogadására.

* * *

A fönnebbieken előadott fanevelési mód a gyümölcsfák majd mindenikére alkalmazható, kivéve a diót és cseresznyét, melyeket maga a jóságos természet minden emberi hozzájárulás nélkül is szép szálasfákká vagy gulafákká szokott nevelni.

Szándékosan mellőztem itt az ugynevezett alakfák (Formbäume), pl. a szárnyasfa (Palmette), redélyfa (espalier), füzérfák (Cordon), stb. efélék nevelését előadni; minthogy az ily fák nevelése inkább a műkertészet körébe tartozik s viszonyaink közt csak némely gazdagok kerteiben, többnyire idegen kertészek által és több költséggel, mint haszonnal üzhető hazánkban. Az ily fákat különben nem is igen szokás nálunk faiskolában nevelni, hanem rendesen álló helyökön, hová mint egy éves, többnyire még csak sima vesszőből álló ojtványokat ültetik ki.

A féltörzsű (Halbhochstamm), magastörzsű (Hochstamm) és gulafák nevelését azonban lelkiismeretes dolognak tartottam, a mennyire tölem telhetett, körülményesen elmondani; mert az ily fák álló helyökre történt kiültetésök után, magukra hagyatva is többnyire tetszetős alakban nőnek s azon időtől fogva, mihelyt gyümölcsözési korukat elérték, rendesen és hozzá sokkal izletesebb gyümölcsöket is teremnek, mint a nyosés alatt tartott, mesterséges alakú, törpe vagy alakfák.

Az alakfákat, ha azt akarjuk, hogy folyvást termékenyek legyenek s mesterséges alukjukat folyvást megtartsák; nem csak tavasszal és nyáron, de ősszel és télen is szakadatlanul gondoznunk kell. Ráérünk-e erre? s ha mi magunk rá nem érünk; van-e tehetségünk, módunk, tanult műkertészt tartani mellettök. A ki e kérdésekre magának igennel felelhet, ám ültessen alakfákat vagy törpefákat! de ha „nem“-et kell mondania, bizonyosan hasztalanul dobta ki pénzét, ha kertét ily fákkal akarná beültetni. Az oly boldog embernek, a kinek hazánkban még erre is van érkezése, bizonyára volt ideje idegen nyelveket megtanulni. Ha aztán tudja pl. csak a német és francia nyelvet; ezer módja lesz megtanulnia német vagy francia könyvekből e mesterséges fatermesztés fogásait is. A német és francia gyümölcsészeti irodalom bővelkedik az ezen tárggyal foglalkozó könyvekben. Sokkal kevesebb tehetséget és kedvet érzek magamban, hogy sem én ilyen boldogok számára irhatnék. Mióta az isteni gyümölcsészet érdekében gyenge tollam mozgásba eresztém; lelki szemeim előtt mindig a kevés pénzzel és kevés szabad idővel rendelkező, nagy közönség lebegett. És ennek számára én teljesen kielégítőnek tartom és tartottam a szálas és gulafák nevelési módját elmondani; mert nagybani elszaporításra és ültetésre csakis az ily alakú fákat merem hazámfiainak jó lélekkel ajánlani.

A szálas- és gulafák fönnebb leirt nevelési módját, mely szerint a faiskolai csemeték sudarát képzendő nyilvesszőket évenként vissza kell nyesni, Dittrich, német gyümölcsész hozta először gyakorlatba s Dr. Lucas Ede módosította később. Közel 20 évi gyakorlatom meggyőzött arról, hogy valamenynyi, eddig gyakorlatban levő mód közt ez a legegyszerűbb s legsikeresebb módja a fa nevelésnek.

E mód szerint nevelhetők fel a faiskolában nemcsak a gyümölcsfák, hanem a díszfák és erdőfák nagy része is, a melyek t. i. a nyesést elszívelik s a természet-től nem örökölték azon képességet, hogy magukra hagyatva is szépalakú fákká növekedhessenek.

A faiskolai csemeték kiásásáról.

Minthogy a fönnebbieken arra törekedtem főkép, hogy a faiskolai teendőket azon rendben soroljam elő, a mint azok éven át és évenként megújulva egymásután következnek; természetes, hogy mint legutolsó teendőről a csemeték kiásásáról, ideje lesz most már saját gyakorlatom elmondani.

A csemetéket a faiskolából ősszel, levél hullás után és tavasszal, mihelyt a föld fagyá kiengedt, szokás leginkább kiásni.

Az első derek után, ősszel, ha azt vesszük észre, hogy csemetéink bevégezték növésüket s minden ágacskájuk érett rügyben végződik; még azon esetre is kiáshatjuk azokat, ha leveleik nagy része még teljes épségben rajtok

maradt volna: hanem ily esetben tanácsos lesz, főképp száraz időjárással, a csemetékről még le nem hullott levelek tányérját fanyesó ollóval egytől egyig lemetélni; különben a levelek a csemete belsejében még lappangó minden nedvességet elpárologtatnának s a csemete ágainak és vesszeinek elfonnyadását vagy elszáradását eszközölnék.

Ősszel is, tavasszal is, midőn már, vagy midőn még éjszakánként fagyni szokott, csak a nappal melegebb óráiban fogjunk a kiásáshoz, mert a csemetéket, mint már említém, munka közben felmelegült kézzel fagyban fogdosni soha sem tanácsos, sőt többnyire káros is.

Oly években, midőn a mezei egerek nagyon elszaporodvák, nem tanácsos ősszel a faiskolai csemetéket állóhelyökről kibolygatni még azon esetre sem, ha azonnal más helyre akarnók is őket kiültetni. Ültetésünk friss földet csakhamar fölkeresnek a vakandokok, s meneteket furnának fácskánk gyökérzete körül. E menetekbe belevennék magukat az egerek, s fácskánk gyökereit mind összevissza rágnák. Ha pedig a kiásott csemetéket tavaszig is elakarnánk tartani, sánczokba állítanók s ott gyökereiket leföldelnők; a gyökerek közt hézag maradhatna, hová az egerek bejutván, ott kényelmes élés kamarát találnának s egytől egyig semmivé tenné fácskáinkat. A vakandok maga nem bántja a gyökereket s ha ezek földalatti vándorlása közben utjába esnek; rendesen elkerüli őket: de az ő nyomába jutott egerek hamar észreveendik a menet falain csupaszom maradt gyökereket is és azonnal föllakmározzák azokat. Faiskolában a sűrűn elágazó gyökérzet miatt kényelmetlennek találja a vakandok élelem keresés végett földalatti meneteket vájkálni s így fácskáink az egerek pusztítása ellen ott vannak a legnagyobb biztosságban. Tavasz kezdetéig a mezei egerek csaknem mind elpusztulnak; a megmaradt kevés pedig már a földszinén is elegendő élelmet találván, nem fog többé a fagyökerek után földalát bujkálni.

Faiskolai csemetéinket, ha csak nem vagyunk rákényszerülve, mindig olyankor ássuk ki, a mikor porhanyó és nyirkos az iskola földje. Ősszel többnyire száraz levén a föld, ásás közben sok gyökeret megsértenénk s az ásás maga is sok nehézséggel járna. Tavasszal többnyire mindig nyirkos és porhanyó a föld: ebben aztán könnyűséggel és gyorsan lehet a munkásnak haladnia.

Az 5—6 éves vagy a hetedik évökbe éppen most lépett csemetéknek még vékonyak oldalgyökerei; a lenyomott ásó, főképp, ha ez nem hegyben vagy keskeny csucsban, hanem széles élben végződik, könnyen elvágja azokat; de alap vagy karó gyökerei vastagabbak levén ezek elvágása egyszerű nyomással ritkán eszközölhető; ezekhez tehát utat kell előbb a földnek elhanyása által nyitnunk s mikor aztán szemünkbe tűnnek; az ásonak hirtelen és erős lökése által kell őket levágnunk.

Mint hogy a faiskolai csemetéken ezeknek kiültetésük alkalmával arasznyinál hosszabb gyökereket nem

szükséges meghagyni; főgondunk legyen, hogy kiásás alkalmával a meghagyandó gyökérzet meg ne sérüljön, hanem arasznyi hosszúságban minden gyökér sértetlenül kerüljön ki a földből. Hogy ezt elérhessük, a kiásandó csemete tövétől egy jó arasznyira függélyes irányban nyomogatjuk le az ásót s a nélkül, hogy vele feszítenénk, az ásó nyelét jobbra-balra mozgatva, úgy huzzuk ki azt a földből, a mint beszurtuk volt. Aztán azon nyomtól számítva, melyet az ásóval ekkép csináltunk, mintegy jó arasznyi távolságban kezdve, széles lyukat nyitunk a fácska alá, ennek karó gyökerei felé, hogy ezeket is elvágassuk. A karógyökereket elvágván, tövön fogjuk a fácskát s gyöngéden azon üreg felé hozzuk, melyet a karógyökerek elvágatása céljából csináltunk. Ekkor azonnal észre fogjuk venni, hogy van-e még és mely irányban? olyan gyökér, mely még nincs elvágva. Az ily, még el nem vágott gyökeret a fácska megmozgatása által jól fel lazult földben egy-egy ásónyomással könnyen elvágthatjuk. Mindaddig azonban, míg minden gyökér el nincs vágva; nem szabad a fácskát a földből kiemelnünk vagy erőszakkal kihuznunk.

Legjobb, ha a faiskola soraiból a csemeték kiásását két ember együttesen teljesíti. Ezek közül egyik a sor inenső, a másik a sor tulsó közén állva az ásó lenyomogatását a kiásandó csemete körül mindketten egyidőben végzik. Aztán a karógyökerek elvágása után az egyik, a ki a vájt üreg felé áll maga felé huzza a fácskát; a másik pedig a tulsó oldalról a még netán el nem vágott gyökereket ásója lenyomása által vagdalja el. Ha a kiásást egy ember eszközöli; ennek folytonosan kerülgetnie kellene a kiásandó fát; egyszer az egyik, másszor a másik közre kellene a sűrűn álló fácskák közt átmennie. Ily átbujkálás alkalmával könnyen sérüléseket ejthetné a kiásandó csemetével szomszédos fácskák ágain, vagy pedig ruháját tépnék meg az ágak.

Doucitra vagy paradicsomalanyra ojtott fiatal almacemetéinket és birsre ojtott körtefáinkat, aztán a szilvafácskákat is, melyek gyökérzete sűrű, szétterjeszkedő, ki lehet emelnünk földestől álló helyökre a nélkül, hogy oldalról alája kellene ásnunk. E fanemek nem szoktak karógyökereket eresztetni. Elég, ha a kiásandó fától egy arasznyira, kissé rézsutos irányban köröskörül lenyomkodjuk az ásó hegyet jó mélyen és az utolsó lenyomás után fölfelé igyekszünk feszíteni a körül kerekített földet. Ilyenkor aztán rendesen ki is szokott helyéből mozdulni az ily alanyokra ojtott, kiásandó csemete. Ha aztán még az ellenkező oldalról is egyet feszítettünk a kiásandó fa alatt az ásóval; akkor biztosan kiemelhető lesz az földestől helyéből. A gyökerek közé tapadt és ez alkalommal a fácskával együtt kiemelt földet könnyű lesz azután kirázni, vagy egy tompahegyű karóval kipisztkálni a gyökérzet közül.

És ennyiből áll az én eljárásom a faiskolai fiatal csemeték kiásása körül.

A fiatal fák fölneveléséről a külföld gyümölcsészeti

irodalma kisebb nagyobb terjedelmű könyveket mutathat föl. Ezek közül Dr. Lucas „Községi faiskola“ című könyve honi nyelvünkön is olvasható már. Oly tárgyat, melyről mások könyveket irtak, én egyetlen cikkben igyekeztem bemutatni. Ha aztán valaki e cikk terjedelme után ítélve is azt hinné, hogy a fanevelés nehéz dolog, bizonyára csalódnék. Fogjon csak hozzá s a kezdet nehézségeit csakhamar leküzdeni s nehézség helyett bizonyára élvezetet fog abban találni.

Azoknak, kiknek életét nehézfejú, makranczos gyerekek keserítetik naponta — értem a néptanítókat, — önfeláldozó nemes törekvésükért csak a fanevelés édesítheti meg az életet. A faiskolában minden egyes fácskában oly engedelmes, oly háladatos tanítványra találандanak, mely szótlanágában is édes emlékeket beszélend el nekik és évről évre mindig nevelkedő mértékben fogja lelküket gyönyörrel eltölteni.

Az, a ki fát nevel, nemcsak magának szerez eme munkájával hasznot és gyönyört, hanem embertársainak javára is törekszik és megérdemli, de meg is fogja nyerni bizonyára, hogy emlékét is áldja egy hálás utókor.

Berezki Máté.

Utmutatás a Mezőség kopárainak befásítására.

Irta: **Fekete Lajos.**

(Folytatás.)

Tuskóról és gyökérről dúsan sarjadzik, azért sarjerdőben igen alkalmas fanem. A nyirást és nyakalást jól tűri, s ennél fogva, valamint takarmánynak alkalmas lombjéért legelőkön is tenyésztetik.

Egyébiránt magára nem képez erdőt, csak más lombfanemek közé szórványosan elegyítve. Középerdőbe (Mittelwald) főfának igen alkalmas, mert nem árnyal be tulságosan.

Lapályokon és előhegyeken szelid égaltalatt tenyész; leginkább kedveli a berki talajt s itt rendkívül erőteljes növekedésnek örvend, kivált ha a talaj nyirkos, de nem nedves, mély és agyagos.

Hegységeinkben a köz. szil 4000 lábnaál (1264 met.) magasabba is fölmege; a nyolczhimű ellenben az előhegyeken felül nem emelkedik.

A szilfajok fája a fiatal korban fehéres sárga, később vörösbarna; kemény, szijas, nagyon tartós, még nedves helyeken alkalmazva is; mely tulajdonságaiért malomkerekekre, hajóépítésre, továbbá kerek munkákra sat. kitűnően alkalmas; de ez utóbbi célra jobban keresik a paraszilt, melyet keményebbnek és szijasabbnak tartanak. Végre fodorfáját az asztalosok nagyon kedvelik.

Fajsulya nyersen 0,99, szikkadtan 0,89, légszáradtan 0,81, és aszalva 0,72. Tüzereje kevéssel áll hátrább a bükkénél (0,99.)

6. Közönséges kőríz (Fraxinus excelsior (L.) Gemeine Esche.) Elsőrendű fa; sima, zöldes szürke és csak

vastag törzseken felrepedezett héjjal. Levelei páratlanul szárnyasok*); a levélkék hosszudad lándzsa-alakuak, hegyesek, fűrészesek s a levél főtengyelén kocsán nélkül ülnek páronként ugyanazon magasságban. A rügyek nagyok, majdnem félgömbalakuak, tompán négyélűek és feketék. Későre zöldül, de későn hullatja leveleit is. Virágai lombfakadás előtt jelennek meg és hosszú elágazott kocsánokon csoportokban csüngnek le. Némely fán csak porodás, másan csak termés virágokat találunk, némelyeken azonban himnős virágokat. Ezek nagyon egyszerűen vannak alkotva, csésze és párta nélküliek, s csak egy kétosztatu bibét hordozó termébből s ennek két oldalán egy-egy porodából állnak. A porodás vagy termés virág a himnőstől csak abban különbözik, hogy előbbiben a terme, utóbbiban a porodák hiányzanak. A maghonok hosszukás lapos, egy magvu szárnyas gyümölcsökké alakulnak át, melyek a galyakról laza csoportokban csüngnek le, októberben érnek s novemberben vagy télen át, sőt tavaszon repülnek le. A kőríz már 40-ik évében eléri a magzó kort, sőt szabadon álló fák sokkal hamarabb is.

A mag tavasszal elvetve csak egy év múlva csirázik; ősszel vetve azonban részben már jövő tavasszal is. A sziklevek hosszudad tojásalakuak, hegyükön megkerekítettek. Az ezekre következő legelső valódi levelek tojásdadok, egyszerűek, hegyesek, szélükön fűrészesek. Az azután következők 3—3 levélkéből állanak s csak ezek után keletkeznek a rendes szárnyas levelek.

A zsenge növény az első évben alig nő néhány hüvelyknyit, de a talajba mélyen ható vezérgyökeret bocsát, sok gyengéd, elágazó mellékgyökerekkel. — Következő években a hosszúnövés tetemesebb lesz, úgy, hogy évenként jó, kissé nedves, televényes talajon 2—4 lábnyit (0,6—1,3 m.) is nő s így leggyorsabban növe kemény lombfáink egyike. Idősebb fáknak gyökérzete a talajnak mind felső, mind alsó rétegeiben igen terjedelmes. Legerősebb növekvése mintegy 80 éves koráig tart; elél 150 évig s élér 100 lábnyi (32 m.) magasságot is.

Egész Európában el van terjedve, de csak más erdei fákkal elegy, szórványosan fordul elő. A talajt ki tudja használni, de beárnyékolni és javítani kevésbé. Szereti a tápdús és nedves talajt; legott honosabban találja magát folyamlapályokon, berki erdőkben, de a hegysegekbe is magasra (3000' = 950 met.) felmege.

Legnehezebb, legkeményebb és szijasbb lombfáink egyike s így nemcsak kitűnő tűzifa, hanem kerekesekek, esztergályosok és asztalosok által is igen kerestetik. Ez utóbbiak a dudoros kőrízfatörzsekből igen szép furnirt vágnak. Levelei kitűnő takarmányt adnak.

7. Hár s, (Tilia. Die Linde, Szódok.) A nálunk előjövő hársfajok elsőrendű fák. A levelek kerekdedek, félszegek, szivalakuak, hegyesek, egyszerű vagy kétszeresen fü-

*) Szárnyas a levél akkor, ha egy hosszú főgerincz mindkét oldalán egymással szemben állnak a levélkék párosan. Ha a csúcson nincs levélke, akkor a levél párosan szárnyas, ha van, akkor páratlanul szárnyas, mint a kőríznel és diónál is.

részesek és váltogatók. A rügyek tompák, tojásdadok, tülök és 6 rügypikkelylyel borítottak, melyek közül a két legkülső húsos és nagyon egyenetlen nagyságu, mi által a rügy fél-szeg alakot nyer. A virágzat főkocsánya, mely felényire a nyelvvalaku murva gerinczéhez van növe, először két vagy több ágra oszlik, melyek közvetlen vagy újra megoszolva, körülbelül egyenlő magasságban tartják a virágokat. Csésze és pártá öt szirmu, előbbi hullékony. A pártaszirmok a szá-

mos porodával együtt vaczokba*) vannak illesztve. A porodák szabadok vagy 5 csomóba összenöttek. A maghon föli, bibeszár egy. A gyümölcs 1—2 magvu makkocska, olajos felhérvével. A magrejtő csirádzáskor a sziklevelek által fel-emeltetik, s miután a magfehérnye felemésztetett, lehull.

Fekete Lajos.

(Folyt. köv.)

*) Igy nevezik a virágnak tányér- vagy kehelyalaku fenekét.

T Á R S A L G Ó.

Részvény-aláírási nyilatkozat.

Mely szerint alólirott az „Erdélyi pincze-egylet Kolozsvárt“, mint kereskedelmi részvénytársaság részére kibocsátott kétszáz forint értékű részvényeiből ezennel . . részvény darabot aláírva, ez által mint a czimzett társaság részvényese kötelezem magamat:

„A társaság által 1871. április 2-kán, Budapesten, 3444. sz. alatt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. ministeriumhoz, a törvények értelmében bemutatott s megerősítést nyert összes alapszabályai és az 1875-dik év martius 31-kén tartott, az igazgató választmány által ajánlatba hozott s a közgyűlés által elfogadott alábbi részvény-aláírási feltételek teljesítésére.

Ajánlott s elfogadott aláírási feltételek:

1. Az alapszabályban felvett 300,000 forint tőkéből a még ki nem bocsátott 150,000 forint részvény bocsátassék ki.

2. Az újonnan kibocsátott részvények 1876. január 1-től számítható 5 év alatt 20 száztóli törlesztéssel legyenek kifizetendők és fizethetők le; a fizetési határidő, minden évben július és deczember 31-ig bezárólag határozatassék. Jogában álljon minden részvényesnek részletfizetését a kitűzött idő előtt teljesíteni, mely esetben mindazon jogok élvezetébe lép, melyeket az alapszabályok adnak.

3. A fizetés történhessék készpénzzel, faj- vagy asztali borral; borral való fizetésnél más eladóval szemben aláírt részvényes azon előjogban részesüljön hogy borát egyenlő ár mellett első helyen vegye át és vásárolja meg az egylet.

4. A részvény aláíráskor 5 %-töli fizetessék le, mely 5 %-töli előleg az első részletfizetésbe betudandó; aláírt részvényes, a míg részvényét teljesen nem fizette is le, befizetett összege arányában osztalékban részesüljön.

5. Az aláíró részvényest, aláírás után az alapszabály kötelezze.

6. A részvény bevezetéséről ideiglenes, névre szóló, szelvényvel ellátott elismervények adassanak ki; teljes lefizetéskor az ideiglenes elismervények állandó részvényvel cseréltesse-nek bé.

7. Ezen új részvények kibocsátásának egyik fő czélja levén egy országos pincze építése, melybe a részvényesek boraikat bizományi kezelésre is beadhatják; ebből az illetőre alábbi kedvezmények folyjanak:

a) a bor biztos és jó kezelés alatt áll;

b) Kolozsvárt, világ piacznán levén, könnyen eladható; és

c) hogy a kezelésért az egylet által kiadott költségek és mérsékelt rakbór számíttassék fel.

8. Minden részvényesnek jogában álljon:

a) előleges bejelentés után bort bizományi kezelés alá beadhatni;

b) a részvényes és választmány között előre megállapított bor ára fele értékéig időről időre meghatározott kamat mellett, a pincze-egylet pénze erejéig kölcsön-pérez-adásra vállalkozzék és ezen czél elérésére valamelyik pénz-intézettel vagy bankkal egyezkedjék;

c) a kölcsön-előlegek meghatározott időre szóljanak;

d) fennmarad a tulajdonos azon joga, hogy borát időközben eladhatja; tartozván az egyletet a kölcsön-pérez kamatja, rakbór, kezelési költség czimen kielégíteni;

e) a bizományba bevett bor okszerü, tiszta és helyes kezelését az egylet elvállalja, ide nem értve saját hibáján kívül bekövetkezett baleseteket.

9. A részletek keresztülvitelével az igazgató-választmány bizassék meg.

Kelt

Tanuk:

(a részvényes aláírása és lakása).

Ilyen részvény aláírási nyilatkozattal lapunk t. olvasóinak teljes készséggel szolgál a szerkesztőség;

E G Y V E L E G.

* Lapunk mai mellékletét Csiky Imre helybeli előnyösen ismert magkereskedésének főárjegyzékét melegen ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

* Sajtóhiba igazítás. Az „Erd. gazda“ 6-ik számában a 42 lap 1-ső hasábján, alulról kezdve a 20-ik sorban, a „nevelni“ és „akkor“ szók közül kimaradt ezen mondatrész: „de, ha ojtoványainkból gulafát akarunk nevelni“ akkor stb.

Ugyanott a 44-dik lap első hasábján, felülről kezdve a 21-ik sorban, a „különb“ és „egyáltalán“ szók közül kimaradt ez: „ha még tovább is a faiskolában hagynók őket, megvénülnének s kiültetésre“ egyáltalán stb.

* A birtokrendezési eljárás legujabb szabályozása. A m. kir. igazságügyminister idei 3258. sz. alatt a birtokrendezési eljárás iránt az ország erdélyi részében 1872. évi májushó 6-án 20846. sz. a. kiadott rendeletet oda módosította, hogy a 12. 13. 14. 15. 16. 19. 20. 24. 41. 42. 43. 49. 50. 52. 53. 55. 60. §§-ait hatályon kívül helyezte s azokat ujakkal pótolta. Mondhatjuk nagyon és éppen nem kellemesen lepett meg e rendelet megjelenése, mert teljes joggal várhatta a Királyhágon inneni rész, hogy a birtokrendezési életbevágó ügye egy minden tekintetben megfelelő és kimerítő törvény által fog végre valahára szabályoztatni, sőt ily értelemben az erdélyrészi napi sajtó is felszólt, de kérése ugy látszik, nem hatott az illetékes körökig! A mi az idézett legujabb rendeletet illeti, elődjének (az 1872 majus 6-iki rendeletnek) „quintessentialis ostobaságai“ — mint Lukács Béla képviselő ur mon-

dá — („Erdélyi Gazda“ 53. sz. 1875.) épen nincsenek oly mérvben módosítva, megszorítva vagy megjavítva, hogy az intézkedést valami nagy örömmel lehetne fogadni! Lapunk jövő számában, midőn az erdélyi gazdasági egyesület birtokszabályozási törvényjavaslatát röviden ismertetni fogjuk, kedvező alkalom nyílik a hivatolt rendeletet is „érdeme szerint méltányolni.“ Különben a harcz már megkezdődött, a „Kelet“ február 24-iki száma egy tagosító mérnök szakvéleményét közli és midőn egyet-mást saját szempontjából megczáfolhatatlanul elítéli, azon tanácsot adja, melynek követése „oda fent“ bizony felette üdvös eredményü lenne, hogy ily intézkedéseknél az elméletet a gyakorlattal egyeztetni kell! A „Kelet“ végül felhívja az erdélyrészi képviselőket, hogy birtokrendezési ügyünk miseriáján szánakozva interpellálják az igazságügyminiszter urat, nem volna-e hajlandó ezen életbevágó kérdést törvény útján, esetleg az erdélyi gazd. egyesület által benyújtott munkálat alapján vagy felhasználásával oldani meg?

* Az erdélyi pincze-egyesület ügyében helybeli lapjainkban közelebbről érdekes polemia folyt le, melyet legalább nagyjában ismertetni kötelességünknek tartjuk. Első gróf Teleki Gusztáv ur lépett a sorompóba s „Erdély bortermesztőihez“ címzett cikkében — mely lapunk mai száma postai példányainak egy részéhez mellékelve van — vázlatát adja a pincze-egyesület lényegének; mindezekből azon következtetést vonva le, hogy egyrészt a pincze-egyesület a legjobb vevő, másrészt a termelő eléggé meg van fizetve, ha fajboráért lehuzva 2 frt 50, 3 frtot kap vedrőért, (körülbelül 11 1/2 liter) Előadja továbbá, hogy egyesek nézete szerint az egyesület nem képviseli kellően a termelők érdekeit és lenyomja a borok árait, — evvel szemben arra hivatkozik, hogy az egyesület borait már most is nemcsak itthon, de külföldön is drágálják. Végül megemlíti a gróf ur a pinczeegyesület tavali közgyűlésén tett indítványát, egy nagy, okszerűen berendezett pincze építése és a bizományi üzlet megalapítása iránt és miután e javaslat egyhangúlag elfogadott, a még benntartott 750 drb 150,000 frt értékű részvény kibocsátása elhatározott és az aláírási nyilatkozat az érdeklődőknek szétküldetett. (Lásd teljes szövegét a mai szám „Társalgó“-jában.) Gróf Teleki cikkére Zeyk József ur válaszolt; előadván, hogy ő eddig lelkesen védte a pincze-egyesület ügyét, de többé nem teheti, mert az egyesület megfélejtkezett eredeti céljáról, nem a termelők, hanem kizárólag a részvényesek érdekeit tartja szem előtt, a borpiacra monopoliumot gyakorol stb. Felszólítja a termelőket, hogy az idei közgyűlésen tömegesen megjelenve, alakítsanak oly választmányt melyben nem a kereskedelmi érdek legyen túlyomó sá. A részvények védelét különben ő is ajánlja. Már másnap ugyancsak Zeyk József urtól, helyreigazítás jelent meg, mely az eredeti kézirat szövege szerint néhány félreértett kifejezést módosít és

magyaráz. A választ a pincze-egyesületi választmány testületileg adta meg, tárgyilagosan és velősen védte álláspontját és erősen hangsúlyozta azon eddig követett eljárását, hogy a termelők érdekeit lehetőleg óvta, de egyesek túlhajtott követeléseinek ugy a termelők, mint a részvényesek érdekeiben határozottan ellene szegült. Végül kijelenti, hogy a közgyűlésnek hatalmában áll, helyét más választmánnyal pótolni stb. — E nyilatkozatra Zeyk József ur avval felel, hogy először két, még mindekkorig a közönség által félreértett tételét magyarázza, a monopoliumról nyilvánított nézetét fenntartja és tüzetesen fejtegeti, czáfolni igyekszik, hogy a jelenlegi pangás okvetlenül oly csekély vételárakat idézne elő, mint minőket az egyesület ígér stb., végre pedig a választmány ígértét jóban véve, annak nyilatkozatában megnyugszik. — E polemiából újból azon nézetet merítettük, hogy az erdélyi pincze-egyesület ország-részünk borászati fejlődésében nélkülözhetlen tényező s teljes meggyőződésünkben ajánljuk t. olvasóinknak, hogy a kibocsátott részvényekből — melyeknek fele már aláíratott — minél többet irjanak alá, a közvetítésre szerkesztőségünk is teljes készséggel vállalkozik.

* Az Eczelen tartandó néptanítói tanfolyamra, melyről lapunk múlt számában tüzetes említést tettünk, a ministerium, mint biztos forrásból értesülünk, 500 frtot utalványozott. Ezuttal újból azon obajtásunknak adunk kifejezést, vajha a környék magyar ajku néptanítói is felhasználják e kedvező alkalmat gazdasági ismereteik öregbitésére.

* Erdély s különösen a Székelyföld közgazdasági jelene és jövője czim alatt külön lenyomatban is megjelent azon jeles cikksorozat, mely a közelmúltban a „Kelet“ hasábjain méltó feltűnést okozott; írta az erdélyi gazdasági egyesület egyik buzgó és szakavatott tagja, ára 40 kr., postai küldéssel 46 kr. o. é., megrendelhető Stein János kolozsvári könyvkereskedésében. A csinos kiállítású, kimerítő táblázatokkal ellátott füzetet melegen ajánljuk mindazoknak szives figyelmükbe, kiket ország-részünk felvirágzása s kivált a Székelyföld közgazdasági fejlődése érdekel.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Jelzálogkölcsonöket

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett nem tehermentes földbirtokra 1000 frttól a legmagasabb összegig 5³/₄ és 6⁰/₁₀₀ kamattal mellett törlesztésre, rövid idő alatt és 5000 frton felülieket még előnyösebb módokat mellett gyorsan eszközöl

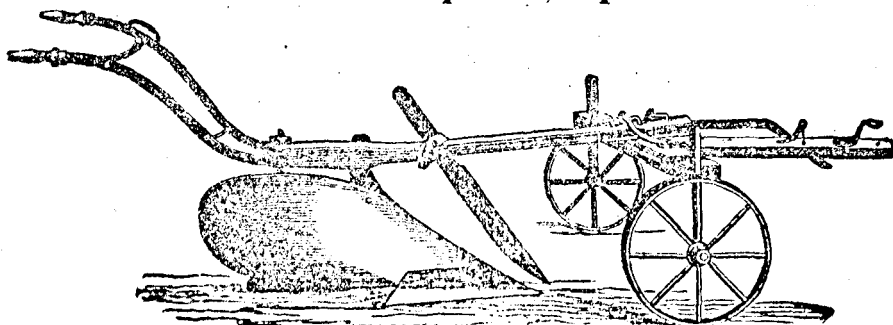
(4) (3-26)

a hatóságilag engedélyezett általános „Ipar és kereskedelmi ügynöki iroda“

Kolozsvárt, belmonostorutca, 19. sz.
(Értekezhetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1-4 óráig)

Gubicz László gazdasági gépgyára

Budapest, Lipót-utca 41-ik szám.

Ájánlja általános elismerésben részesült kitűnő

Gubicz-ekéit,

ugyszinte magtakaróit, boronáit, rög-törőit, rostáit stb. jutányos ár mellett.

Árjegyzéket kívánatra bérmentesen küldve, megrendeléseket pontosan teljesít

Gubicz László.

(7)

(2-26)

683 szám

1875.

(1) **Jószágeladási hirdetemény.** (6—12)

Az erdélyi gazdasági egyletnek 1875. december 11-én tartott rendkívüli közgyűlése a nevezett egyletnek tulajdonát képező nagy-buni birtokot eladás által értékesíteni határozta.

Ezen birtok fekszik Küküllőmegyében, Segesvártól egy kis órányira, Héjjasfalvától egy negyed órányira — mindkettő állomása a magyar keleti vasutnak — területe 1329 hold és 1465 ölet tesz, ebből szántó 352 hold 463 ö, rét és kert 147 hold 1097 ö, szőlő 9 hold 605 ö, legelő 38 hold 1225 ö, erdő 768 hold 1210 ö, — melyből mintegy 126 hold a volt jobbágyoknak kiutalandó lesz — végre 13 hold és 65 ö házhelyekre és termékellenekre esik. A birtokhoz tartozik egy örlök által jól látogatott öt kövü malom a segesvári határszélen és a kocsmajog Nagy-Bunban, mely két regale évenként 1400 frt tiszta jövedelmet hoz.

A birtok törvényszéki becsára 118,700 forint o. é.

Venni szándékozóknak bővebb felvilágosítással az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatala szolgál.

Kolozsvárt, 1875. december 20-án.

Az erdélyi gazdasági egylet nevében:

Gróf MIKÓ IMRE, s. k.
egyleti elnök.

GAMAUF VILMOS, s. k.
egyleti titkár.

(3)

Közszavártd.

(8—52)

Excéntrice takarmányvágógépek és répa-vágók, Mayer és Bracke-féle gabonatisztító rosták, nem különben valódi Mayer-féle Trieurs konkoly választó gépek szelelővel és anélkül kaphatók

TAUFFER FERENCZNÉL

Piaczi árak.

A héti vásár		Egy hectolter (=1.62 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
helye	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárookban											
Beszterce	feb. 15.	575	300	275	—	150	—	—	—	—	32
Brassó	feb. 18.	540	445	340	380	256	300	—	—	—	32
Csik-Szoreda	feb. 9.	625	538	450	350	275	350	360	140	137	24
Décs	feb. 22.	675	625	275	—	200	225	500	140	450	26
Déva	feb. 19.	510	345	345	—	265	215	245	150	136	32
Erszébetváros	feb. 19.	500	330	300	—	220	220	280	150	300	32
Gy.-Sz.-Miklós	feb. 19.	636	570	310	280	225	375	225	60	—	28
Fogarás	feb. 18.	520	320	285	—	220	240	280	140	700	32
K-Fehérvár	feb. 15.	290	220	197	—	134	112	375	175	264	32
Kolozsvár	feb. 24.	610	420	370	—	210	240	260	140	360	38
M-Vásárhely	feb. 17.	490	327	332	280	195	200	320	50	360	32
Naszód	feb. 17.	670	500	300	300	175	250	264	210	125	24
Nagy-Enyed	feb. 17.	550	440	300	—	138	200	360	80	444	32
N.-Szeben	feb. 15.	590	440	300	350	250	250	200	—	350	30
S.-Sz.-György	feb. 21.	590	550	330	340	250	340	500	90	260	15
Szamosújvár	feb. 14.	700	450	380	—	270	200	300	75	500	26
Sz.-Régen	feb. 17.	615	440	330	225	215	250	220	120	280	28
Sz-Udvarhely	feb. 15.	540	390	303	—	260	260	250	100	300	32
Torda	feb. 12.	600	440	350	250	270	210	350	—	1100	32
V.-Hunyad	feb. 19.	510	380	340	—	230	235	180	90	700	32

Az „Erdélyi Gazda” hirdetési díjszabályzata.

	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	széri hirdeteskör											
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
16/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
9/16 „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM:

Nagy Ferencz halála. — A faiskolai fiatal csemeték fölneveléséről. — Társalgó. — Részvényaláírási nyilatkozat. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piaczi árak.